

फलोत्पादन

११

गुरुवार, ३ नोव्हेंबर २०२२

पाणी साठलेल्या बागेमध्ये करावयाच्या उपाययोजना

द्राक्ष उत्पादन तंत्र

डॉ. एस. डी. रामटेके,
डॉ. आर. पी. कुलकर्णी, अप्पासो गवळी

संपूर्ण द्राक्ष विभागामध्ये परतीचा पाऊस जसत प्रमाणात कोसळत गेला, गेल्या काही दिवसांपासून बऱ्यापैकी उपशीप असल्यामुळे काही भागात फळछाटण्या सुरू झाल्या आहेत. आग्राप छटाण्या वेतलेल्या शेतकऱ्यांच्या बागा फुलोरा अथवा बेरी सेटिंग अवस्थेत आहेत. अशा सर्व बागांमध्ये पाणी साठलेले दिसत आहे. बऱ्याच सखळ आणि समतल ठिकाणी अद्यापही द्राक्ष बागा पाण्यातच उभ्या असल्याचेही विचर आहे. विशेषतः कमी निचरा, कमी सेटिंग कर्ब व खोलपर्यंत काडी भाटी चिकण माती असलेल्या बागांमध्ये पाणी बराच काळ साठून राहते. सामान्यतः उत्तम निचरा असलेल्या बागा पावसापूर्वी १ ते २ दिवसांत वाफशावर येतात. अशा बागांवर पावसाचे विशेष विपरीत परिणाम दिसणार नाहीत. मात्र ज्या बागांमधून पाण्याचा लवकर निचरा होत नाही, अशा ठिकाणी द्राक्षवेळीवर ताण येऊन विपरीत परिणाम दिसू शकतात.

अति पावसामुळे वेळीवर होणारे परिणाम

● पाणी साठून राहणाऱ्या बागेतील मातीमधील ऑक्सिजनची पातळी घटते किंवा शून्य होते. मातीच्या कणामध्ये पाणी शिरल्यामुळे तिचे असलेली हवा (ऑक्सिजन) बाहेर पडते. मुळांच्या खेप्रात हवा खेळती नसल्यामुळे मुळांभारे होणारे अस प्रहणाचे कार्य बंद पडते. मुळांचे कार्य अविभक्त चालू राहण्याकरिता हवेची अत्यंत गरज असते.

मुळांचे अन्नग्रहणाचे काम सुरू नसल्यामुळे वेळीवर फुटलेली मुळे.

- सध्याच्या परिस्थितीमध्ये पाणी साठलेल्या किंवा पाणथळ जमिनीमध्ये पांढरी मुळे जास्त काळ राहिल्यास मरून जातात. त्यामुळे अन्नग्रहणाच्या काम थांबते. अशाही स्थितीमध्ये द्राक्षवेळ तग धरून राहते. पुढे जमीन वाफशावर येताच वेळ पुन्हा लगेच कार्यरत होते. त्यामुळे जास्त वाफरण्याची आवश्यकता नसली तरी बागा लवकरात लवकर वाफशावर आणण्यासाठी प्रयत्न करण्याची आवश्यकता असते.
- साठलेल्या पाण्यामुळे बागेतील वातावरणातही आर्द्रता मोठ्या प्रमाणात असते. इगळ वातावरण, कमी सूर्यप्रकाश आणि त्यातच मुळांकडून अन्नग्रहणाचे काम सुरू नसल्यामुळे एकूण प्रकारांतरलेपावर विपरीत परिणाम होते. वेळीचे वायू श्वसन कमी अथवा बंद होते. बंद झाल्यानेतर अवायू क्रिष्णनची प्रक्रिया सुरू होते. अर्धनिर्मिती ७० ते ९० टक्क्यांपर्यंत घटते.
- पाणी साठलेल्या बागेतील वेळीच्या पानाखरीद रेंवे मुळांकडून मिळालेल्या संकेतामुळे (विरोधतः ऑक्सिमिक अॅसिड व सायटोकायनिन यांच्या प्रभावामुळे) बंद होतात.
- फळछाटणी झालेल्या बागा न फुटणे अथवा फुटी निघून कापमध्ये, वाड खुंटणे किंवा फळकाडी व पाने निस्तेज दिसणे अशी लक्षणे दिसतात.
- डोळे निस्तेज व मृत झाल्याप्रमाणे दिसतात.
- फळछाटणी न झालेल्या बागांमध्ये पानगाळ होऊ शकते. काही द्राक्ष जातींमध्ये वाफसा येताच फेळ फूट (वांस फूट) जोराने वाढू शकते.
- फुटून आलेल्या आणि फुलोरा व सेटिंग अवस्थेत असलेल्या बागांमध्ये वाडीवर विपरीत परिणाम होण्याची शक्यता आहे. रोपांचा त्रुदुर्भाव वाढण्याची शक्यता आहे.
- तग जास्त असलेल्या बागेमध्ये पाणी साठून राहिल्यास पाण्यासोबत त्याचे बी सर्वदूर पसरण्याची शक्यता असते.
- पावसापूर्वी ज्या खातांचा बेसल डोस दिलेला होता. तेथील खते पाण्यासोबत निचरा होऊन गेली असतील, अशा ठिकाणी विविध अन्नद्रव्यांच्या कमतरता वेळीवर दिसू लागतील.

बागेत पाणी साठलेले असल्याने द्राक्षवेळीच्या वाडीवर परिणाम दिसतो आहे.

अर्माचुरा

भुरी प्रतीबंधक, अद्वितीय बुरशीनाशक

NRCG
APPROVED

अनुबंध ५ मध्ये समाविष्ट

१० दिवसांच्या
अंतराने

पहिली फवारणी
३०-४०
दिवस

दुसरी फवारणी
४०-५०
दिवस

१० + १० =
२० दिवस

२६ दिवसांचे
दीर्घ कालावधी विवंचन

ARMATURA®

JF15 fungicide

प्रमाण
२४० मिली / एकर

उपाययोजना :

- सर्वप्रथम साठलेले पाणी बाहेर जाण्याचे मार्ग खुले करावेत. बागेतील पाणी बाहेर काढावे.
- निचरा नसलेल्या, पाणथळ अथवा पाहूर लागलेल्या जमिनीमध्ये पावसाची उपशीप मिळताच बोदावरल मल्लिंग (असल्यास) हलवावे. मातीमध्ये हवा खेळती राहिल, असे निवोजन करावे.
- आता बऱ्यापैकी उपशीप मिळालेली आहे. अशा स्थितीमध्ये वेळीची मुळे खडिज करणाऱ्या बोदावर सिंगल मुरर परॉस्पेट अथवा गंधक ही खते घावीत.
- पावसाचे पाणी व विहीर अथवा बोअरवेलचे पाणी पाण्या तापमानात फरक असतो. जमीन वाफशावर येताच टिबकदार हेरुते पाणी घ्यावे.
- जैविक कीटनाशके व बुरशी नाशकाचा वापर टिबक व फवारणीच्या माध्यमातून करून पीक संरक्षणाकडे लक्ष घ्यावे. अशा आर्द्रतायुक्त वातावरणामध्ये जैविक कीटनाशके चांगल्या प्रकारे काम करतात.
- अनावश्यक रासायनिक फवारण्या टाळाव्यात.

- डॉ. एस. डी. रामटेके, ९४२२३९३९६६
(प्रमुख शास्त्रज्ञ, राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, मांजरी, जि. पुणे)